

Таким чином, негативним впливом ЗМІ на життя дітей є те, що сьогодні телебачення, радіо, преса формують спосіб життя, в якому палити, пити, здійснювати насильство інколи подається як елемент престижу чи засіб досягнення цілі. Дана проблема є не лише українською, а й набула глобальних масштабів. У різних країнах приймаються різні заходи для того, щоб ЗМІ більшою мірою сприяли формуванню здорового способу життя. Таке завдання набуває особливої ваги і в українському суспільстві, а його розв'язання можливе за умови плідної співпраці всіх учасників медіа-ринку.

Щоб протидіяти негативному впливу на дітей ЗМІ, слід об'єднати зусилля батьків, громадських організацій, відповідних державних структур. Можливо, необхідно створювати певні просвітницькі програми, зокрема навчати дітей аналізувати побачене на екрані, порівнювати його з реальним життям, оцінювати побачене з різних ракурсів, давати кілька прочитань одного кадру. Варто також вивчати й використовувати досвід зарубіжних країн. Зокрема, в США у шкільну програму введено уроки кінокритики. Над їх розробкою працювали педагогічні колективи провідних університетів, представники релігійних організацій та приватних компаній за сприянням ЮНЕСКО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алдер Х. НЛП : современные психотехнологии / Х. Алдер. – СПб. : Питер, 2000. – 160 с.
2. Закон України про охорону дитинства : за станом на 1 груд. 2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 30. – С. 604 – 614.
3. Закон України про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : зб. законодавчих і нормативних актів : інформація та реклама в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
4. Закон України «Про захист суспільної моралі»: можливості вдосконалення / П. Рабінович, Д. Гудима, С. Добрянський, Г. Перетятко, Т. Полянський, М. Гарнавська. – Львів : Малий видавничий центр юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. – 124 с.
5. Пам'ятка для батьків «Діти, Інтернет, Мобільний зв'язок» : Як захистити дітей від завантаження контенту з небажаним змістом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article;jsessionid=6F026366959734EE9537BBB27619C57F?art>.

Софія Котова-Олійник,

канд. філос. н., ст. викладач,
Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР – ТЕРИТОРІЯ, БЕЗПЕЧНА ДЛЯ ДИТИНИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ)

У статті розкрито характерні особливості сучасного інформаційного простору та визначено основні його небезпеки. Представлено досвід реалізації проекту з метою підвищення рівня поінформованості батьків та педагогів м. Житомира про небезпеки (насильство, жорстокість, залежності тощо) інформаційного простору для неповнолітніх.

Sofia Kotova-Oliynyk

INFORMATION SPACE – SAFE AREA FOR CHILDREN (BASED ON PROJECT RESULTS)

The article describes the particularities of modern information space and its main threats. The experience of the project aimed at raising awareness of parents and teachers of c. Zhytomyr about the threats of information space for children and teenagers (violence, cruelty, addiction, etc.) is presented.

Розвиток сучасного соціуму позначений значним впливом інформаційної продукції, яка в зарубіжних та вітчизняних дослідників викликає все більше занепокоєння своєю кількістю та якістю, особливо щодо її впливу на розвиток особистості дітей та підлітків. Так, за даними Центру соціології освіти Російської Федерації, на 1 годину трансляції припадає 4,2 сцени насильства або еротики, тобто кожні 15 хвилин російське телебачення транслювало акт агресії, насильства або еротичну сцену. У середньому, тривалість щоденних телепереглядів у школярів складає 2–3 години, тобто щодня дитина може бачити до 10 сцен насильства на екрані.

Висновки Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі свідчать про ознаки порушення Закону України «Про захист суспільної моралі», що спостерігаються в усіх видах інформаційної продукції [3]. Значна кількість телепродукції містить елементи еротики, жорстокості, насильства та іншу інформацію, що може негативно впливати на дітей. Зміст багатьох комедійних шоу нерідко принижує або ображає особистість за національною та статевою ознакою. Кількість телепередач, призначених для дитячої аудиторії, є недостатньою, а їхня якість нерідко бажає бути кращою. Для радіопродукції характерне використання брутальних слів, висловів; рекламування алкогольних напоїв та анонсування програм і телепередач, які можуть зашкодити фізичному, інтелектуальному і духовному

розвитку неповнолітніх тощо. Друкована продукція, що не зареєстрована як еротичне видання, систематично використовує еротичну тематику як провідну і розповсюджується із порушенням законодавства.

Комп'ютерні ігри, якими захоплюються сучасні діти та молодь, також містять елементи насильства та жорстокості, які провокують агресивну поведінку, формують комп'ютерну та/або ігрову залежність, деформують соціальні, моральні та сімейні цінності.

Велика кількість матеріалів Інтернет-простору спрямована на розпалювання національної та релігійної ворожнечі, приниження особистості, пропаганду насилля (зокрема, кібербулінгу), жорстокості, наркоманії, інших шкідливих звичок тощо. Так, після моніторингу фахівцями Національної експертної комісії таких популярних Інтернет-ресурсів, як «Youtube» та «ВКонтакте» (переглянуто 86 відеороликів) виявлено, зокрема в «Youtube» використання нецензурної лексики, пропаганду алкоголю та негативних звичок, дитячу порнографію, елементи насильства і жорстокості, порушення моральних та суспільних норм; в «ВКонтакте» – пропаганду фашизму, порнографії, культ насильства, елементи еротики. Загалом, Інтернет-простір переважаний спливаючими банерами, які при спробі їх закрити скеровують користувача на сторінку порнографічного сайту або секс-шопа, нав'язують споживачу товари і послуги, зокрема сексуального характеру. За даними міжнародних організацій (Фонд Internet Watch Foundation), Україна займає сьоме місце у світовій індустрії дитячого порноринку в Інтернеті [4], а дохід від фото- та відеопорнографії, виробленої в Україні, становить понад 100 млн. доларів на рік.

Рекламна комерційна продукція, розміщена у теле- і радіопросторі, Інтернеті, на малих архітектурних формах (кіоски, павільйони), торговельних наметах, зупинках, на (та в) громадському транспорті, у вітринах магазинів, торговельних центрів та супермаркетів, характеризується засиллям культурних, гендерних стереотипів, непристойних текстів і контекстів; надмірною оголеністю образів чи сексуальних посилок, у яких не відстежується зв'язок із продуктом/послугою, що рекламується; апелюванням до підсвідомих інстинктів індивіда, які культивують успіх, секс, насильство й закликають до споживацьких цінностей та споживацького способу життя та ін.

Загалом, до негативних характеристик сучасного, зокрема, рекламно-інформаційного простору, Г. Маркузе відносить: гіпнотичність, фамільярність, маніпуляцію, персоналізованість, повторюваність інформації тощо [2]. Окрім того, для українського інформаційного простору характерним є перманентне використання стереотипних кліше, розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі, поширення дезінформації, порнографії, непристойної інформації у вигляді текстів та візуальних образів, масовотиражований культ жорстокості, насильства, агресії та інше. Заслугує уваги уведення дослідницею А. Усмановою поняття «візуальне насильство», під яким вона розуміє, з одного боку, фізичне насилля (на екрані) – «насилля-як-воно-показане (репрезентоване)», з другого – це поняття описує «сукупність технік примушування (до погляду) і придушення (погляду)» [1, с. 15], що широко використовується у різних видах сучасної телепродукції: новинах, розважальних, спортивних та дитячих програмах, рекламі, кінофільмах тощо.

Окреслені характеристики сучасного інформаційного простору впливають на психічний, фізичний, інтелектуальний і духовний розвиток дітей та юнацтва, що негативно позначається на процесах ідентифікації, соціалізації та самореалізації особистості в соціумі. Зазначені вище аргументи підтверджують актуальність проблеми та важливість її вирішення, насамперед на локальному рівні. Саме тому актив Житомирської обласної молодіжної громадської організації «Паритет» виступив з ініціативою реалізації проекту **«Інформаційний простір – територія, безпечна для дитини»**, який підтримали управління сім'ї, молоді та спорту, а також управління освіти Житомирської міської ради, міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на кошти гранту Житомирського міського голови для обдарованої молоді.

Основна **мета** проекту «Інформаційний простір – територія, безпечна для дитини» – підвищити рівень поінформованості батьків та педагогів м. Житомира про небезпеки (насильство, жорстокість, залежності, розбещення тощо) інформаційного простору для дітей.

Завдання проекту:

- привернути увагу громадськості та ЗМІ до питання захисту дітей від небезпек інформаційного простору;
- поінформувати батьків школярів та педагогів про небезпеки та ризики інформаційного простору;
- створити якісні відео- та поліграфічні матеріали на означену тему;
- підготувати та випустити тематичний випуск електронної газети-мультими;
- залучити ЗМІ до висвітлення означеної проблематики;
- консолідувати зусилля громадськості, державних структур щодо протидії насильству в інформаційному просторі.

Цільовою аудиторією проекту стали батьки та педагоги м. Житомира.

Тривалість проекту: вересень-грудень 2013 року.

У рамках проекту окреслено три основних **компоненти**:

перший – привернення уваги влади та громадськості до проблеми;

другий – проведення широкої тематичної інформаційної кампанії;

третій – презентація результатів проекту з метою об'єднання зусиль громадськості, державних структур щодо зменшення небезпек в інформаційному просторі.

Для оцінювання проекту використано як кількісні, так і якісні показники. До **кількісних показників** віднесено: кількість батьків, які візьмуть участь у батьківських зборах на означену тематику; кількість розданих буклетів; кількість розміщених сіті-лайтів з означеної тематики; кількість маршрутних таксі, в яких демонструвався відеоролик; термін, протягом якого демонструвався відеоролик; кількість матеріалів про проект, надрукованих у ЗМІ.

Якісними індикаторами проекту визначено:

– змістове наповнення тематичної інформаційної продукції проекту;

– рівень поінформованості батьків та педагогів про небезпеки інформаційного простору для дітей та шляхи їх запобігання;

– контент матеріалів у ЗМІ про тему, висвітлену в рамках проекту.

План реалізації проекту складався з трьох основних етапів. На першому, підготовчому етапі проведено прес-конференцію з нагоди старту проекту, у якій взяли участь державні службовці, представники закладів освіти та громадськості, ЗМІ; розроблено інформаційні матеріали з означеної тематики для поширення у загальноосвітніх навчальних закладах; створено макети буклету, сіті-лайта та відеоролика з питань безпечного інформаційного простору.

Під час реалізації другого етапу проекту створено та розміщено на головних вулицях міста сіті-лайти (10 шт.) зі слоганом «Безпечний інформаційний простір дитини у Ваших руках!»; виготовлено та поширено серед батьків та освітян буклети з означеної тематики у кількості 1100 шт. Основною подією у другому етапі було проведення у загальноосвітніх навчальних закладах міста батьківських зборів на тему «**(Не)безпеки сучасного інформаційного простору**» з метою підвищення рівня поінформованості батьків щодо небезпек інформаційного простору для дітей та вироблення шляхів їх запобігання. Так, батькам школярів було запропоновано ознайомитись з інформаційним повідомленням на тему: «Особливості сучасного інформаційного простору», переглянути та обговорити документальний фільм В.Матвєєвої «Віртуальна агресія» (2007 р.), на основі чого визначити ключові небезпеки інформаційного простору та їх наслідки для дитини, а також спільно попрацювати над виробленням практичних рекомендацій щодо створення безпечного інформаційного простору для дітей. На завершення зборів батьки отримали Пам'ятки з порадами щодо попередження негативних інформаційних впливів.

За звітами 18 шкіл міста станом на 20.11.2013 р. у тематичних класних батьківських зборах взяло участь **6449 осіб** (близько 30%) – батьків дітей шкільного віку м. Житомира. На заключному етапі було підбито підсумки та подано звіти з реалізації проекту.

Загалом цілі й завдання проекту «**Інформаційний простір – територія, безпечна для дитини**» були досягнуті, а змістове наповнення та хід реалізації проекту отримали позитивні відгуки від освітян, батьків, державних службовців тощо. Водночас виконання зазначеного проекту засвідчило необхідність його продовження, але вже з іншою цільовою аудиторією – хлопцями та дівчатами 14-16 років, яким також важливо знати про небезпеки сучасного інформаційного простору (насильство, жорстокість, залежності, розбещення тощо) та можливості їм протистояти. Представлений досвід може бути корисним для усіх, хто цікавиться шляхами подолання негативних інформаційних проявів та створення безпечного інформаційного простору для дитини, суспільства, країни на науково-практичному, громадському, державному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Визуальное (как) насилие : [сборник научных трудов / отв. ред. А. Р. Усманова]. – Вильнюс : ЕГУ, 2007. – 380 с.
2. Маркузе Г. Одномерный человек / Г. Маркузе. – М. : REFL-book, 1994. – 368 с.
3. Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moral.gov.ua>.
4. Проект ЄС «Права жінок та дітей в Україні : комунікаційний компонент» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vsirivni.com.ua>.